

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

Organitzen:

10 ANYS SUMANT!

Amb el suport de:

Índex

1. Introducció
2. Plantejament metodològic
3. Experiències presentades al seminari
4. Què implica participar en aquest programa?

1. Introducció

Les **problemàtiques socials** a les quals han de fer front les entitats d'acció social **no paren de créixer i de fer-se més complexes**. Aquest fet implica que, més enllà de la sempre present manca de recursos, les entitats també es puguin trobar amb una **manca de propostes i estratègies innovadores** per donar resposta a aquests **nous escenaris**. La realitat ens ofega i necessitem noves idees, noves estratègies, noves formes de desenvolupar l'acció social.

Però la innovació no sempre és fàcil. Més aviat costa canviar les formes tradicionals de pensar els problemes i les respostes als problemes. **Tot procés de canvi ha de tenir una intencionalitat**, ha de ser un exercici buscat i promogut activament. A través del **programa 'Empoderem per transformar'** ens proposem **aprendre a innovar** posant en marxa processos d'innovació a les nostres entitats.

Val a dir que els processos d'innovació no s'haurien d'entendre com un "començar de zero" en tot el que fem. Operant d'aquesta manera segur que perdríem coneixements molt valuosos acumulats al llarg de molts anys de feina ben feta. Innovar no ha de ser canviar-ho tot, almenys d'entrada, ni canviar per canviar. Innovar si que implica **saber identificar els processos de canvi que necessitem i que estan al nostre abast**.

De la mateixa manera, també és important adonar-se d'allò que fem i que pot ser una solució no buscada a un problema no resolt. És a dir, un coneixement que ja tenim a les nostres organitzacions i del qual no som del tot conscients. Aquest programa també ens haurà d'ajudar a **identificar i posar en valor el coneixement** difús que atresoren les nostres entitats.

Estem parlant, doncs, de **construir col·lectivament** aquest objectiu que ens plantegem –treballar en la innovació social de l'acció social–, però també de ser capaços d'aprendre del que fem.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

El programa 'Empoderem per transformar' és una crida a les entitats que sentin la necessitat d'innovar en les seves estratègies i que vulguin posar en marxa processos interns de reflexió-acció, compartint aquesta experimentació amb altres entitats, per tal d'extreure'n un **aprenentatge que es pugui replicar**.

Cal insistir en la importància de la '**replicabilitat**'. El programa que ara encetem vol generar un impacte directe en les entitats que hi participin activament, però el seu valor fonamental rau en la capacitat que tinguem d'**identificar i sistematitzar coneixements que siguin útils per al conjunt del sector**: els seus impactes diferits o indirectes.

2. Plantejament metodològic

El programa 'Empoderem per transformar' es proposa que un mínim de 10 entitats membres de la federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) es comprometin a iniciar un procés d'intern de reflexió-acció d'innovació.

- El programa comença l'octubre de 2014 i es desenvoluparà fins el mes de juny de 2015. S'espera però que el procés tingui continuïtat més enllà de la durada del programa.
- Compta amb el suport metodològic de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la UAB.

El **seminari 'Empoderem per transformar'**, avui 29 d'octubre, dona el tret d'inici al programa facilitant un espai on es pugui treballar amb un grup ampli d'entitats a partir d'experiències positives i innovadores que ja s'estan posant en pràctica en la intervenció en la lluita contra la pobresa. Aquestes experiències haurien de ser el motor i l'instrument per al desenvolupament de noves iniciatives. Al seminari es presentaran un seguit d'experiències que s'analitzaran des d'una perspectiva metodològica i tècnica amb l'objectiu d'identificar els elements a tenir en compte en el desenvolupament d'una acció social innovadora i transformadora que ajudi en els processos d'empoderament de les persones vulnerables.

Les entitats que participin al programa 'Empoderem per transformar' disposaran de **dos espais d'aprenentatge** i contrast del seu procés intern de reflexió-acció: **grups de treball i tutories individuals**.

Partim de la hipòtesi que compartir col·lectivament els processos d'innovació és molt més enriquidor que treballar de manera aïllada. De totes maneres, com s'ha mencionat, el projecte disposa també de recursos per fer un suport individualitzat a les entitats participants.

Per tal de facilitar els processos d'innovació, es proposa que cadascun dels grups de treball que es creïn assumeixi una pregunta/temàtica que sigui

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

motivadora del procés d'innovació i ajudi a compartir coneixements entre entitats.

Es volen construir respostes a partir de:

- Conèixer experiències d'èxit per analitzar la seva replicabilitat a la realitat social del moment actual.
- Impulsar noves metodologies i recursos per crear noves eines d'aplicabilitat enfront les necessitats actuals (intervencions, accions...).
- Generar respostes d'impacte per part de les entitats socials que ja han desenvolupat pràctiques innovadores.

Tanmateix, seran les mateixes entitats participants les qui, en el transcurs del projecte, definiran les preguntes que hauran de motivar la reflexió-acció dels processos innovadors.

3. Experiències presentades al seminari

1. Comunitats autofinançades: un model comunitari per sortir de la crisi (ACAF)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
ACAF, Associació Comunitats Autofinançades	Comunitats Autofinançades: un model comunitari per sortir de la crisi	Economia alternativa i solidària	Població general	2004

Descripció:

Les CAF són comunitats d'entre 10 i 30 persones que posen en comú els seus estalvis per invertir en les necessitats de crèdits dels seus propis membres. Ofereixen accés ràpid i senzill a petits crèdits, estimulen l'estalvi i potencien la unió comunitària i la distribució equitativa de beneficis.

Elements d'innovació:

Amb aquesta metodologia les comunitats de persones amb escassos recursos es poden autofinçar i accedir al crèdit sense necessitar cap ajuda externa.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

3. Aferra't (Fundació IReS)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Antiguitat
Fundació IReS	Aferra't	Inserció laboral	2012

Descripció:

Projecte adreçat a la millora de les condicions de vida de persones que es troben en situació de vulnerabilitat. Es treballa per fomentar l'autonomia dels participants i perquè tinguin eines per avaluar la seva situació i poder elaborar el seu propi diagnòstic i pla de treball.

S'intenta afrontar tres eixos per donar sortida a un ampli ventall de situacions. L'eix estructural, l'eix social i l'eix laboral, per poder donar resposta a les situacions d'exclusió des de diferents vessants.

També es vol facilitar la circulació social, incrementant així la xarxa social de les persones ateses. En aquesta línia es plantegen dos espais de treball: l'acció grupal, com a punt de recolzament; i la derivació, entesa com a "derivació treballada" seguint els eixos de treball.

Elements d'innovació:

Foment de l'autonomia de les persones participants. La persona es fa càrrec de la seva situació, avaluant i dissenyant el seu pla de sortida.

4. A Roquetes fem salut (Xarxa Comunitària del Barri de Roquetes)

Entitat	Projecte	Eixos de treball
Xarxa Comunitària del Barri de Roquetes	A Roquetes fem salut	Empoderar en la comunitat

Descripció:

Projecte adreçat a la promoció de la salut al barri de Roquetes a partir del treball en xarxa entre serveis públics, entitats i veïns i veïnes del barri. Dins l'estratègia de promoció i prevenció en salut s'incorporen els sabers i coneixements que té la pròpia comunitat, els quals passen a ser contrastats i enriquits pels professionals per tal de posar-los en actiu i difondre'ls al territori. Al mateix temps, les accions que es desenvolupen comunitàriament per part de les entitats passen a ser prescrites pels serveis de salut, generant-se de forma paral·lela espais de treball conjunt on veïns, veïnes i/o pacients contribueixen a

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

5. Associació Persones Actives en Atur (Cerc@ sccl i APAC)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Cerc@ sccl i APAC	Associació Persones Actives en atur	Inserció laboral, empoderament en la comunitat i economia alternativa i solidària	Població en situació d'atur	Desembre de 2013

Descripció:

Promoure l'autoorganització i empoderament de la població en situació d'atur.

Elements d'innovació:

Banc del Temps com a concepte d'economia solidària.

6. Obrint portes (Fundació Surt)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Fundació Surt	Obrint portes	Empoderar en la comunitat	Dones en situació de pobresa; persones majors de 45 anys, especialment dones; famílies monomarentals	2014

Descripció:

Programa d'atenció social i empoderament de dones en situació de pobresa. Es busca la millora de la qualitat de vida a través de l'empoderament, cobrint les necessitats bàsiques d'aquestes dones i donant les eines necessàries per a l'autonomia (formació tècnica, orientació laboral, habitatge d'inclusió social, grups d'empoderament, xarxa solidària i atenció social).

Elements d'innovació:

El treball comunitari en xarxa, l'empoderament col·lectiu i la perspectiva de gènere del projecte.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

7. Servei d'atenció integrat al domicili per a persones amb trastorns de salut mental (Fundació Tres Turons)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Fundació Tres Turons	Servei d'atenció integrat al domicili per a persones amb trastorns de Salut Mental	Empoderar en la comunitat	Persones amb trastorns de salut mentals greus derivats de la Xarxa de Salut Mental que viuen en el seu domicili o en habitatges de cessió municipal (gestionats per la Fundació)	2009

Descripció:

Servei integral de suport a la vida autònoma i acompanyament conscient prestats al domicili i l'entorn de persones en què la independència funcional i/o social es troba limitada. Atenció personal, domèstica, de suport psicosocial, familiar, convivencial, de relacions amb l'entorn.

Elements d'innovació:

La creació d'un model d'habitatge social a les necessitats de les persones amb TSM; l'articulació de les intervencions de l'àmbit sanitari i social, el fet de cobrir les necessitats d'habitatge amb un lloguer social assequible; un plantejament territorial, amb una intervenció integral i articulada dins d'un únic Pla de Treball; i tenint en compte que volem contemplar les diferents situacions vitals i donar un suport professional adaptat, promovent la capacitat i millora en les pràctiques de substitució en el suport de la vida diària.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

8. Anem per feina – Venim per feina (Fundació Privada En Xarxa)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Fundació Privada en Xarxa	Anem per feina - Venim per feina	Inserció laboral	Joves amb formació mínima o insuficient per accedir al mercat laboral. Sense motivació per iniciar una formació ocupacional ni recerca laboral. Sense eines de recerca laboral. Risc de conductes de risc/exclusió social	2013

Descripció:

Proposta formativa/ocupacional per a joves amb desavantatge. Formació prelaboral real i acompanyament personalitzat més intensiu.

Elements d'innovació:

Treball a partir de la motivació dels i les joves per iniciar la recerca de millors formacions.

9. Acciona't (Insercoop)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Insercoop	Acciona't	Inserció laboral i empoderar en la comunitat	Persones en situació de pobresa i atur	2010

Descripció:

És un projecte que té un caràcter preventiu adreçat a evitar l'exclusió social de persones que es troben en situació de pobresa, entesa com a econòmica, laboral, de salut, de condicions d'habitatge i condicions psicològiques. Evitar processos cronificació en la pobresa d'aquestes persones. La proposta de

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

treball se centra en la recuperació de l'autonomia, a través de disposar de la informació necessària ajustada a les necessitats particulars, a la capacitat per poder decidir i fer-se càrrec de les opcions que es prenguin, a la possibilitat de construcció de vincles socials amb l'entorn i amb l'aspiració de la pròpia experiència com a instrument d'inclusió personal i social.

Elements d'innovació:

Articular i intensificar accions que permetin a les persones sentir-se actives respecte la seva situació per tal que, en el moment que es generi ocupació, estiguin en condicions d'incorporar-se al mercat de treball.

10. Cercles (Casal dels Infants per a l'acció social als barris)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Casal dels Infants per a l'acció social als barris	Cercles	Empoderar en la comunitat	Famílies dels barris del Raval (Barcelona) i de Sant Roc (Badalona)	2011

Descripció:

L'objectiu general del projecte és millorar les condicions de vida de moltes famílies, derivades dels efectes de la crisi econòmica. Ofereix acompanyament i orientació professional a grups de famílies nouvingudes de comunitats amb alts percentatges d'immigració, desestructuració social i indicadors de pobresa. Es treballa a partir de tres eixos: el desenvolupament de les seves competències, la configuració de noves xarxes socials entre els participants, i el suport a iniciatives ciutadanes proposades i gestionades per ells mateixos.

Elements d'innovació:

El fet de voler generar xarxes socials de suport que garanteixin el benestar de les persones que participen del projecte. Buscar l'increment de l'autonomia de les famílies a través de relacions d'ajuda mútua i l'increment de la cobertura de necessitats de les famílies a través d'una xarxa d'iniciatives ciutadanes de proximitat.

L'evolució i capacitat de resposta a les necessitats plantejades recau en les pròpies competències i capacitat de les famílies i la pròpia cerca de solucions amb solidaritat mútua, amb l'acompanyament i suport d'un tècnic. Es promou la capacitat de decisió i d'autogestió i el naixement de relacions que configuren una xarxa de suport entre iguals. Dins dels cercles, relació amb col·laboradors ciutadans, empreses i comerços.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

11. Foment de la inclusió social i comunitària de famílies gitanes procedents de països de l'Europa de l'Est (Fundació Secretariat Gitano)

Entitat	Projecte	Eixos de treball	Sectors de població	Antiguitat
Fundació Secretariat Gitano	Foment de la inclusió social i comunitària de famílies gitanes procedents de països de l'Europa de l'Est	Empoderar en la comunitat	Famílies gitanes procedents de països de l'Est d'Europa que resideixen a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Es prioritzen persones que resideixen en assentaments, amb intensitat especial als infants en situació de pobresa severa sense tenir cobertes necessitats bàsiques.	2010

Descripció:

- Detectar situacions de vulnerabilitat i necessitats, i possibles dificultats de convivència.
- Desplegar actuacions efectives d'acompanyament social i mediació per tal d'afavorir el seu procés d'inclusió social i l'accés als drets bàsics.
- Desplegar accions de sensibilització i mediació veïnal i comunitària per tal de prevenir o treballar la cohesió social.

Les línies estratègiques es centren en la detecció i diagnòstic permanent, acció comunitària, sensibilització i treball en xarxa i drets bàsics i foment de la cohesió social.

Elements d'innovació:

La perspectiva de compliment de drets fonamentals centrats en la població més vulnerable, com a porta d'entrada necessària a l'exercici de la ciutadania plena. La importància del treball de carrer i de proximitat com element metodològic fonamental. La incorporació de figures mediació-referència dins de la comunitat. La integralitat real, tant en els àmbits de treball com al propi procés d'intervenció. I la reflexivitat i devolució del procés.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

4. Què implica participar en aquest programa?

Concretar el temps que les entitats participants hauran de dedicar al programa us pot ajudar a valorar si us hi voleu implicar.

Cronograma previst per al desenvolupament del programa:

TASQUES	Set. 2014	Oct. 2014	Nov. 2014	Des. 2014	Gener 2015	Febrer 2015	Març 2015	Abril 2015	Maig 2015	Juny 2015
Identificació i contacte individual amb les experiències pilot	X	X								
Seminari 'Empoderem per transformar'		X								
Reunions dels grups de treball			X		X		X		X	
Tutories individuals			X	X	X	X	X	X	X	X
Jornada final										X

El programa s'inicia amb una identificació de les diferents experiències participants al seminari que dóna el tret de sortida a 'Empoderem per transformar'.

Posteriorment es realitzaran quatre trobades dels **grups de treball** del programa. Cada grup estarà format per 4 o 5 entitats que es reuniran entre els mesos d'octubre de 2014 i maig de 2015. La dinamització d'aquests espais de treball, amb l'objectiu de compartir de manera col·lectiva el progrés d'innovació iniciat, serà a càrrec de l'IGOP. Es preveu que cadascuna de les quatre reunions tingui una durada aproximada de 3 hores, de manera que s'hi invertiran aproximadament 12 hores.

Durant aquest període de temps, també es podran realitzar **tutories individuals**. El programa compta amb una borsa de 50 hores per a tutories, de manera que, segons les necessitats de cadascun dels projectes, es podria comptar amb 3-5 hores de tutoria individual per entitat.

Empoderem per transformar

Programa sobre nous models d'intervenció per a l'acció social en la lluita contra la pobresa

Per últim, al mes de juny tindrà lloc una **jornada de tancament** del procés amb l'objectiu de compartir resultats i elaborar conclusions. Es preveu que tingui una durada de 5 hores.

A més, un cop finalitzat el treball amb les entitats i les experiències, l'equip de l'IGOP, recollint tots els aprenentatges generats al programa, s'encarregarà de redactar una *Guia de la innovació per a entitats d'acció social*. La publicació es planteja l'objectiu de donar resposta a aquestes tres preguntes:

- Què entenem per innovació en l'acció social?
- Com posar en marxa processos d'innovació?
- Com avaluar el procés d'innovació?